

## Še o avtorskopравnem statusu fotografskih del

Wikipedija v primeru zakonite objave avtorskega dela (z CC licenco ali brez oznake) na svojih straneh ni odgovorna za nadaljnjo uporabo tega dela! Odgovornost nosi tisti, ki prevzame wikipedijino objavo ter jo uporabi na nezakonit način. Npr.: Wikipedija zakonito objavi fotografijo arhitekturnega avtorskega dela kot dela na splošno dostopnem kraju ali kot citat (ponazoritev ...), nek uporabnik pa uporabi to fotografijo za publikacijo z namenom doseganja gospodarske koristi (kar je lahko v nasprotju s členom 55/2 ZASP): odgovornost za nezakonitost uporabe fotografij v celoti nosi ta uporabnik. Wikipedija nima nobene odgovornosti, ker naj bi "omogočila" to kršitev ... Wikipedijo bi zadela odgovornost le v primeru, ko bi s svojo objavo sama neposredno prekršila zakon. Enako je pri CC licencah: npr.: avtorsko delo je označeno z CC licenco – *priznanje avtorstva, nekomercialna uporaba* – uporabnik Wikipedije pa uporabi to delo z namenom doseganja gospodarske koristi (kar je v nasprotju z označeno CC licenco): odgovornost je v celoti na uporabniku, Wikipedija ne more odgovarjati za nezakonito uporabo prispevkov s strani uporabnikov in te tudi ne more preprečiti.

ZASP določa, kdaj ugasne varovanje avtorske pravice. Avtorska pravica traja za čas avtorjevega življenja in 70 let po njegovi smrti. 63. člen ZASP določa, da pri anonimnih in psevdonimnih delih ter pri avdiovizualnih in kolektivnih delih, ki **niso bila** zakonito objavljena (dostopna javnosti v publikacijah, muzejih, knjižnicah ...), poteče varovanje v 70 letih od leta njihove stvaritve (tako takšna dela nimajo varstva, če so bila ustvarjena pred 1. 1. 1943). Pri fotografskih delih, ki **niso bila objavljena** (dostopna javnosti v publikacijah, muzejih, knjižnicah ...) in katerih avtor je znan, pa prosta uporaba (brez soglasja imetnika avtorske pravice) nastopi 70 let po smrti avtorja. V primeru, da gre za fotografska dela, ki **so bila objavljena**, so prosto dostopna vsa fotografska avtorska dela objavljena pred 1. 1. 1970. Seveda pa imetnik avtorske pravice lahko, kadarkoli v času varovanja dela po ZASP, dovoli objavo svojega dela neposredno v konkretnem primeru ali z določitvijo licence CC.

Glede fotografij arhitekturnih del je potrebno upoštevati 55. člen ZASP, ki določa: avtorska dela, ki so trajno v parkih, na ulicah, na trgih ali na drugih splošno dostopnih krajih, **so v prosti uporabi**. Prosta uporaba del na splošno dostopnih krajih obsega predvsem: fotografiranje, filmsko snemanje ali druge oblike reproduciranja, javno priobčitev dela v obliki n.pr. fotografskih posnetkov (ki zajema tudi pravico dajanja na voljo javnosti prek spleta, 22., 32.a člen, ZASP). Tako ni avtorskopравnih ovir za nekomercialno objavo na svetovnem spletu fotografij ali video posnetkov avtorskih del na splošno dostopnih krajih ne glede na čas nastanka (izgradnje, postavitve) teh del. Ni pa dovoljena prosta uporaba teh del (v času, ko so varovana po ZASP) v tridimenzionalni obliki ali za isti namen kot prvotno delo ali v namene za doseganje gospodarske koristi (vendar to ni področje zanimanja Wikipedije). V teh primerih je potrebno pridobiti dovoljenje imetnika avtorske pravice. Tako je npr. fotografijo (če so urejene avtorske pravice s fotografom, če gre za fotografijo, ki izpolnjuje pogoje za avtorsko delo) viadukta Črni kal dovoljeno priobčiti javnosti, če ne gre za pridobivanje gospodarske koristi, brez dovoljenja avtorja tega arhitekturnega avtorskega dela. Za izdajo razglednice z motivom viadukta Črni kal pa je potrebno pridobiti dovoljenje avtorja.

Tudi objave z namenom doseganja gospodarskih koristi, v katalogih, vodnikih, strokovnih publikacijah, predstavitev ..., posameznih fotografij splošno dostopnih arhitekturnih avtorskih del, ne kršijo zakona, če gre za citate (51. člen ZASP), ki ilustrirajo njihovo temeljno besedilo. Po ZASP se tudi prosto uporabljajo avtorska dela pri pouku (citiranje, javno izvajanje objavljenih del ...). ZASP prav tako omogoča (kot zakonito licenco)

reproducirati v učbenikih, namenjenih za pouk, dele avtorskih del ter posamična dela s področij fotografije, likovnih del, arhitekture, kartografije ...

Pri delih, ki so razglašena za spomenik v skladu z Zakonom o varstvu kulturne dediščine (ZVKD-1), pa je potrebno upoštevati omejitev iz 44. člena tega zakona, da nihče ne sme podobe in imena spomenika uporabljati brez soglasja lastnika spomenika. Pri tem je pomembno tolmačenje definicije "uporabe" iz 3. člena ZVKD-1. Prav gotovo ta omejitev iz 44. člena ne more izključevati proste uporabe del na splošno dostopnih krajih za citiranje – za namen ponazoritve, soočenja (kritike, potrditve, primerjave) ali napotitve. Pravico do citiranja poleg ZASP pod podobnimi pogoji štiti tudi mednarodno pravo (Bernska konvencija v členu 10/1).

Ljubljana, 25. 2. 2013

Lenart Šetinc